

S Z E M L E

Kertész András két könyvéről

1. KERTÉSZ ANDRÁS, *Nyelvészet és tudományelmélet*. Akadémiai Kiadó, Bp., 2001. (Nyelvtudományi Értekezések 150. sz.). 92 lap. — 2. ANDRÁS KERTÉSZ, *Metalinguistik. Grundlagen und Fallstudien*. Latin Betűk, Debrecen, 1999. 425 lap.

1. Bár az elmúlt fél évszázad az elméletalkotás és az elméleti viták lázában zajlott a nyelvtudományban, és ma is hasonló a helyzet, a nyelvészettel (is) kapcsolatos tudományelméleti és metanyelvészeti művekkel nem kényeztette el önmagát és az érdeklődőket a magyar nyelvtudomány. Általában is, a tudományfilozófia vagy tudományelmélet művelése a korábbi dogmatikus korlátok, majd a nyolcvanas évekbeli érdektelenség után ugyan föllendült a hivatalos ideológiai akadályok lebontásával, ám mindennek hatását csökkentették a hirtelen megnyíló kérdésirányok (például FAU-COULT, KUHN, LAKATOS, QUINE, WITTGENSTEIN, HEIDEGGER, GADAMER, DERRIDA és mások munkáinak magyar megjelentetésével és itthoni megvitatásával) és a néha zavarba ejtő sokféleség. Pedig a megismerés általános előtérbe kerülése az információs kultúrák önreflexióiban fölerősítette a tudományra való visszakerdezés fontosságát is.

Ismeretes, hogy mind az ötvenes-hatvanas évekbeli strukturalizmus (például HARRIS, JAKOBSON és LOTZ munkássága), mind a transzformációs generatív grammatika heves vitákat eredményezett a magyar nyelvtudományban is. Ezek a viták azonban viszonylag kevés hazai tudományelméleti, tudományfilozófiai és metanyelvészeti munkát eredményeztek.

KERTÉSZ ANDRÁS két itt bemutatandó könyve a legszorosabban vett tudományelmélettel és metanyelvészettel foglalkozik. A jelzett hiányt a magyar nyelvű kötet természetesen csak részlegesen pótolhatja, hiszen egyetlen munka nem léphet valamely diszkurzus helyébe, illetve nem fejthet ki részletesen egy igen szerteágazó témakört. Ezt legpontosabban maga a szerző tudja, aki a „Nyelvészet és tudományelmélet” című kötetben az általa kiválasztott fontos, jól körülhatárolható problémákat esettanulmányok bemutatásával vizsgálja.

A kötet és a témakör kezdeményező megállapítása az a sokak által elfogadott, de kevesebektől komolyan vett megállapítás, amely szerint a tudományfilozófiai háttér elhanyagolása, a metatudományos összefüggések reflektálatlanul hagyása tudományelméleti, esetünkben nyelvelméleti hibákhoz vezethet, amely hibák azután kihathatnak a módszertanra, az adatkezelésre és a leírásra. Ebből a megállapításból nyilvánvalóan következik a tudományelméleti és tudományetikai feladat: foglalkozni kell a mai nyelvtudomány metatudományos összefüggéseivel. Ennek indokoltságát a generatív grammatika és a kognitív nyelvészet inter- és multidiszciplináris feltételei és az e feltételekből eredő kapcsolatai csak megerősítik. Így a nyelvelméleti kutatásokban megkerülhetetlennek látszó kognitív tudomány metatudományos (vagy metatudományként való) értelmezése is megkívánja az ilyen feldolgozást.

Ugyanakkor KERTÉSZ ANDRÁS — meghatározó teoretikusokra is hivatkozva — kiemeli, hogy a metatudományos keret nem oldja meg föltétlenül az elméleti problémákat, emiatt még elméletalkotó nyelvészek között is előfordul a metatudományos vonatkozások elhanyagolása vagy tudatos háttérbe szorítása, az elméleti és módszertani ellentmondások megkerülése és az elmélet tárgyatudományos szintű érvényesítése.

A kettősségnek a KERTÉSZ-féle bemutatásban is közelmúltbeli tudománytörténeti alapja van: egyrészt a nyelvelméleti különbségek mögött jelentős tudományfilozófiai különbségek mutatkoztak valamely vélelmezett általános metakeret helyett, másrészt a generatív grammatika rendkívül erős elméleti beállítottsága és a válaszul kidolgozott elméletváltozatok, új elméletek, illetve a gyakorlati (főképp leíró) nyelvészet között nem volt mindig átjárás.

A kötet alapkérdése ezek után egyrészt a nyelvelméleti és tudományelméleti hatókörök tágítását, másrészt e tágíthatóság korlátait vizsgálja, olyan dinamikát adva e kutatási területeknek, amely korábban áthatolhatatlannak hitt határokat lép át, miközben nem válik parttalanná. A kérdéskört jellemző nyelvészeti esettanulmányok tudományfilozófiai felfogások, paradigmák viszonyában mutatják meg tágabb metaelméleti összefüggéseiket. A szerző három tudományelméleti irány metalingvisztikai vonatkozásait mutatja be. Ezek az irányok a következők: az analitikus tudományelmélet, a tudásszociológia és a naturalizált tudományelmélet.

KERTÉSZ a következőképpen vizsgálja az első tudományelméleti irányt. Megállapítja, hogy az analitikus tudományelmélet filozófiai tudomány, a priori elvekkel és kategóriákkal dolgozik, és mindezzel a tudományos megismerés eredményeit igazolja vagy elveti. Ez a metaelmélet a racionális rekonstrukció módszerét alkalmazza, abban megkülönbözteti a leíró és a normatív összetevőt, és a pontosságban, ellentmondás-mentességben, a jósolhatóságban és az egyszerűségben jelöli ki a tudományos elméletek kritériumait. A kötet első esettanulmánya az ellentmondás-mentesség kérdését mutatja be a német nyelv fonológiájának WURZEL-féle leírásában. WURZEL a német affrikáták mono- vagy bifonémikus voltát KERTÉSZ levezetésében ellentmondással tudja csak leírni: a labiális affrikáták a levezetésben monofonémikusak, a dentálisak pedig bifonémikusak. E levezetésekből két, egymásnak ellentmondó általánosítás fogalmazható meg a német affrikáták jellegét illetően. Az analitikus tudományelmélet keretében ez elfogadhatatlan. A nyelvelméleti és tudományelméleti ellentmondás feloldása az analitikus tudományelmélet keretében a következőképpen lehetséges: „az ellentmondó tételeket nem használjuk egyidejűleg következtetések premisszájaként” (20), illetve a w világon belül igaz a kétféle affrikátamagyarázat, de a w világ alá rendelt w_1 és w_2 világ egyikében sem lesz mindkét magyarázat egyszerre igaz.

Megemlítendő, hogy KERTÉSZ ANDRÁS is jelzi: a WURZEL-féle levezetés számos kérdést vet föl, föltehetően elsősorban a gépszerű strukturális szabályokat illetően (egy fonológiai és fonetikai kapcsolat lehetősége talán nem egyenlő annak szükségszerűségével). Mivel azonban e kérdések köre nem tárgya a kötetnek, a szerző itt nem tér ki rájuk. Ugyanakkor talán mindezzel összefügg a visszakérdezés lehetősége: van-e tényleges relevanciája a metateoretikus eredményeknek, a kitégítés és a körülhatároltság új kijelöléseinek. Másképp megfogalmazva a kérdést: a konzisztencián belüli inkonzisztencia (a w lehetséges világbeli w_1 és w_2 ellentétes igazsága) csak megengedi a német affrikáták két csoportjának kétféle leírását, vagy igazolja (a szerző szerint ez utóbbi történik). Még tovább pontosítva a kérdést: a tudományfilozófiai megoldás jóváhagyja-e WURZEL tárgy tudományos módszerét és leírását, vagy a részben már megemlített kérdések (legalább részben) továbbra is kérdések maradnak, általánosabb jelleggel is. Ezek a kérdések föltehetőek a kijelölt kereteken (analitikus tudományfilozófia és generatív grammatika) belül is. Ám valószínűleg még indokoltabbak például természetes fonológiai elméletben vagy BYBEE fonológiakritikája keretében (amely szerint a strukturális alapú fonológia a hang szubsztanciális tényezőit lényegében figyelmen kívül hagyja). Vagyis — már a tárgyalt munka hatásaként — érdemes lenne ellenpróbát végezni, és nem generatív fonológiai elméleteket az ellentmondás-mentesség tekintetében elemezni. Ezáltal a kötet elején megfogalmazott kettősség (metateória és teória kiegészítő és ellenőrző viszonya) tovább árnyalódna.

A „Nyelvészet és tudományelmélet” második nagy fejezete a tudásszociológia és a nyelvelmélet kapcsolatát elemzi. Ebben a fejezetben több, egymást részben átfedő, kiegészítő, egymással tudományelméleti kapcsolatba kerülő kérdéskört vizsgál a szerző. Ezek: a BLOOR-féle tudásszociológia és a generatív elmélet; (a kései) WITTGENSTEIN nézetei a mentalizmusról és a játékelméletről, ezeknek tudásszociológiai vonatkozásai, ugyancsak ezeknek viszonya a generatív grammatikához; a szabály, az empíria, az explikálás viszonya, a generatív nyelvtan empirikus vagy nem empirikus jellege. Mindez ismét a tudományelmélet és a nyelvelmélet határai tágíthatóságának és e tágíthatóság korlátainak újraértelmezésével.

A tudásszociológia jelentős mértékben különbözik az analitikus tudományfilozófiától, amikor azt állítja, hogy a tudományos megismerést, a racionalitást szociológiai tényezők határozzák meg, ezért az empirikus tudomány, a posteriori jár el.

A fent említett témakörök első esettanulmánya WITTGENSTEINnek a „Filozófiai vizsgálódások”-ban a szabályról megfogalmazott nézeteit, szkeptikus paradoxonát veti össze a generatív elmélettel, a tudományfilozófia, nevezetesen a tudásszociológia határait vizsgálva. A bemutatásban KRIPKE WITTGENSTEIN-értelmezése szerint a szabály újraalkalmazásához konvenció, így közösség szükségeltetik, míg a generatív elmélet nem tartalmaz ilyen tényezőt, ugyanakkor a szabálynak központi szerepe van. KERTÉSZ levezetésében láthatóvá válik, hogy WITTGENSTEIN antimentalizmusa csak látszólagos, hiszen elfogadja, bár nem tárgyalja az elme pszichológiai aspektusait, s ez a belátás összeegyeztethető a generatív elmélet modularizmusával. Másrészt a tudásszociológiai keret tüzetesebb vizsgálatában kimutathatóvá válik, hogy a konvenció nem teljesen önkényes, azt korlátozzák a diszpozicionális („természeti”) tényezők és hasonlóképpen közösségi tényezők is. Ezáltal lehetővé válik egy olyan tudásszociológiai módszer alkalmazása a generatív nyelvészeti elméletalkotásra is, amelynek egyik összetevője a kései WITTGENSTEIN filozófiája.

A tudásszociológia és a nyelvelmélet kapcsolatát tárgyaló másik esettanulmány a generatív grammatika empiriavitáját és annak metaszintű tanulságait mutatja be, a nyelvelmélet mint elmélet kitágíthatóságára összpontosítva. A tárgyalás kiindulópontja szerint a generatív elmélet önmagát empirikus tudománynak tekinti, nem kis részben tudományelméleti megfontolások alapján. KERTÉSZ az analitikus tudományelméleti és hermeneutikus válaszok nyomán pontosan kimutatja, hogy ez az állítás szoros tudományelméleti keretben nehezen igazolható, mert empiria és explikáció egyaránt jelen van az elméletben. A (magyarországi nyelvészetben nem sok nyomot hagyott) vita megoldása a BLOOR-féle tudásszociológiai keretben az a felismerés, hogy a generatív tételek analógiájaként értelmezhető aritmetikai szabályok is „egyes tapasztalati megfigyelések szociológiailag meghatározott kiválasztására vezethetők vissza” (49).

KERTÉSZ ANDRÁS magyar nyelvű kötetének harmadik fejezete a naturalizált tudományelmélet és a kognitív nyelvészet viszonyát tárgyalja a már említett vonatkozásokban. A naturalista tudományelmélet QUINE felfogásában az empirikus természettudományok eszközeivel a posteriori jár el, leíró és magyarázó, valamint pluralista. KERTÉSZ ebben a keretben hasonlítja össze a holista és a moduláris kognitív nyelvészeti irányt. Az első esettanulmány a naturalizált tudományelmélet határait értelmezi újra a holista apória és a modularista kör viszonyában. KERTÉSZ bemutatásában a kognitív nyelvészeti holizmus (elsősorban LANGACKER és LAKOFF elméleti munkássága) végső soron a világ teljes leírását követeli meg, pontosabban e leírásba torkollik, és ez mind metateoretikus, mind nyelvelméleti, mind leíró szempontból tarthatatlan. A modularista irány a holistával szemben viszont önmagába zárul: a nyelvtudás empirikus hipotézise szerinti modularizmus és a módszertanilag indokoltnak tűnő moduláris szemlélet egymást indokolják. KERTÉSZ a kettős dilemmának a naturalizált keretben nem megoldását, hanem eliminálását javasolja, amennyiben a metatudományos keretű reflexióban a probléma kezelése visszakerül az empirikus szaktudomány hatókörébe, és így a két kognitív nyelvelmélet szétkülönbözését azok túláltalánosító jellegük megszüntetésével, elméletük gyengítésével tartja elérhetőnek. Ez a gyengítés az a művelet, amely a naturalizált tudományelmélet alapján a nyelvelmélet és a gyakorló nyelvleírás közötti távolságot föltehetőleg csökkenti, és amely a KUHN-féle paradigmatis elkülönülés intézményi kötöttségein túl föltehetőleg lehetővé teszi az átjárást, az „empirikusan igazolt harmadik hipotézist” (66). Ezáltal bebizonyítható a metatudományos (itt naturalizált tudományelméleti) reflexió közvetlen tárgy tudományos alkalmazhatósága.

A kognitív nyelvészettel kapcsolatos másik esettanulmány az igazságkritérium klasszikus filozófiai problémájának kognitív nyelvészeti megoldhatóságát mutatja be. KERTÉSZ itt elsőként a holista kognitív nyelvészet egyik központi témakörét, a LAKOFF — JOHNSON-féle metaforaelméletet, illetve annak általános ismeretelméleti, tudományelméleti kiterjesztését hozza összefüggésbe

a naturalizált tudományelméletnek mint a tudomány kognitív tudományának a felfogásával. Ugyanis a fogalmi metaforák rendszere a kutatások szerint olyan mélyen beépül a tudományos fogalmak képzésébe, hogy valójában a tudományos megismerés leírása is kiegészíthető vele. A kognitív nyelvészeti kutatások ilyen kiterjesztése (amelynek határait éppen a LAKOFF — JOHNSON szerzőpáros jelöli ki a filozófiai nyelv metaforizációjáról írott monográfiájukban) jól illeszkedik a naturalizált tudományelmélet empirikus és a posteriori jellegéhez.

A szerző másodikként a kognitív nyelvészeti modularizmus, általában az elme moduláris modellje és a tudományos megismerés modularista modellje közötti párhuzamot vázolja. Mint megállapítja, „Ha [...] a tudományos megismerést mint az ember kognitív magatartásának egy bizonyos területét ugyanazok az elvek határozzák meg, amelyek más területeket is meghatároznak, akkor a tárgytudományos elméletek a magatartás olyan instanciáinak tekintendők, amelyeket modulok interakciója határoz meg. Ily módon lehetőség nyílik arra, hogy a tudományos elméletek szerkezetét ugyanúgy konceptuális, grammatikai, motivációs stb. reprezentációk formájában írjuk le, mint ahogy egyéb instanciákat leírunk” (78). E ponton (miképp korábban a metaforizálással kapcsolatban is) az érvelésben a kognitív elmélet és a naturalizált metaelmélet ismét összetalálkozik: a tudományos kijelentést és módszert a metatudományos keret nem igazolja, hanem leírja és magyarázza, miképp a tudományos kijelentés a tárgytudományos keretben is ezt teszi. S miközben ennek a belátásnak messzemenőek a következményei, KERTÉSZ figyelmeztet arra, hogy a kognitív nyelvészet holista és moduláris iránya közötti különbség a metatudományos kiterjesztéssel nem tűnik el, sőt inkább egy újabb metaszintet kíván meg. Ezáltal a kognitív nyelvészet határai jól láthatóan körvonalazódnak.

E ponton a kötet egyik legfontosabb kérdéseként újra föltehető: vajon a metatudományos reflexió, az elemzés milyen mértékig hat vissza a tudományos elméletek megértésére és további működésére. Példaként említhető a kognitív nyelvészet holszitikus és moduláris irányának elkülönítése, amely az európai nyelvtudományban kivált M. SCHWARZ bevezető monográfiája után lett népszerű. Miközben megjegyzendő, hogy az érintett teoretikusok inkább a funkcionális és formális megkülönböztetést alkalmazzák (amennyiben egyáltalán alkalmazzák), az áttekintő metaszintű leírásban hasznosnak tűnő (és meghatározásában lényegében igaz) kettősség elfed igen fontos jellemzőket, és olyan irányba mozdítja el az értelmezési lehetőségeket, amelyek nem feltétlenül következnek az elméletekből. Ugyanis a holista/moduláris megkülönböztetés csak a nyelvi és mentális modellek szerkezetére összpontosít, és ebből vezet le funkcionális különbségeket (valamilyen módon), az önmeghatározások viszont bevonják ebbe a különbségtevésbe a nyelvi adatokat, a fölülről lefelé és az alulról fölfelé építkezés különbségeit, a szerkezet és a művelet kettősségét, továbbá a formalizálás kérdését (hiszen a moduláris irány eleve propozicionális modellekből indul ki, azonnal formalizálni akar, míg a holizmus nem a propozíciókat tekinti az egyik legfontosabb jellemzőnek, hanem a konceptuális és szemantikai szerkezeteket, s saját elméletét még nem tartja kellően szilárdnak a formalizáláshoz). Ezáltal a különbség helyett megmutatkozó különbségek árnyaltabb képet adnak. A két irány így egyrészt több irány, másrészt az elméleti különbség inkább fokozati jellegű, természetesen erős sűrűsödési tartományokkal. Vajon ilyen nézőpontból, egy a naturalizált tudományelméletnek is megfelelő plurálisabb bemutatásból is a holista apória és a moduláris kör a meghatározó metaszintű tényező? Vajon a két irány megkülönböztetése nem egy analitikus tudományelméleti keretben történt a priori kategorizáció, amely a naturalizált metaszintű reflexiókat már megelőzően behatárolja?

A kötetbeli harmadik nagy témakör tárgyalása még további kérdéseket vet föl, például a tekintetben, hogy mennyire kíván meg a holista kognitív irány tényleges teljes világleírást. Bizonyos különbségek tapasztalhatók: míg LAKOFF kevésbé szigorú rendszere hajlamos ebbe az irányba vinni a kognitív nyelvészetet (kivált a filozófiai nyelvről szóló társszerzős munkájában), addig LANGACKER mind elméleti, mind leíró szinten elhárítja e következményt (például a jelentésmátrix, az episztemikus lehorgonyzás és a referenciapont kidolgozásával).

Mivel a „Nyelvészet és tudományelmélet” című kötet három nagy kérdéskört vizsgál három lényeges különbségeket mutató tudományelmélet viszonyában, méghozzá szigorúan zárt keretek között, az olvasónak sajátos élményben van része. A három tárgyalt tudományelmélet mindegyike egy-egy különálló zárt világként jelenik meg, amelynek paraméterei között az ott említett nyelvelméletek értelmezhetővé válnak. Egy fontos további kérdés azonban itt merül föl: vajon az egyes tudományelméletek és a tárgytudományos elméletek (esetünkben nyelvelméletek) egymásra hatása milyen fokú általában a nyelvészeti gyakorlatban. Azaz a KERTÉSZ által bemutatott tiszta példák mennyire maradnak tiszták a tényleges nyelvészeti munkában (adatgyűjtésben, leírásban, magyarázatban).

2. KERTÉSZ ANDRÁS másik itt említendő kötete, a „Metalinguistik” látszólag megfeleltethető a fentebb röviden bemutatott magyar nyelvű könyvnek. A bővebb kifejtés rokon témákat tárgyal. Az első két részben az episztemológiai keretben a reflexív-heurisztikus naturalizmus, a tudásszociológia metalingvisztikai vonatkozásai állnak a középpontban, a generatív grammatika, a pragmatika és WITTGENSTEIN filozófiájának értelmezésével. A harmadik rész a kognitív tudományt mutatja be a moduláris metalingvisztika vonatkozásában, majd e kapcsolatot a nyelvészeti modularizmus és holizmus összehasonlításában, illetve a kognitív tudomány és a tudásszociológia viszonyításában vizsgálja, s mindezen kérdések tárgyalása után jut el a szerző a kognitív tudomány jövőbeni mozgásirányainak fölvetéséhez, a kognitív nyelvészet szkeptikus dilemmájának tárgyalásával. Az itt megnyíló kérdésekre alternatívákként a pragmatikai metalingvisztika és a katasztrófaelméleti metalingvisztika válaszlehetőségeit vizsgálja, majd röviden vázolja a perspektívákat.

A kötet zárófejezete egyértelműen arra a következtetésre jut, hogy a hagyományos, klasszikus tudományfilozófia másfajta ismereteket tesz lehetővé, mint a reflexív-heurisztikus naturalizmus, amely (jobban) kezelni tudja a nyelvelméleti pluralizmust, az empiria problémáját, és kiterjedt összjátékra képes a kognitív alapozású nyelvelméletekkel, kölcsönös előnyöket eredményezve. Ugyanakkor továbbra is nyitott marad (bár másként) az empiria, a normativitás (szabálynormativitás) és a megértés (a hermeneutikai kör) kérdése. A kérdésesség nem véletlen: éppen ezek azok a fogalmak, amelyek a két könyv kifejtésében leginkább függetlenednek az egyes tudományfilozófiáktól, föltehetőleg univerzális jellegük miatt, megragadhatóságukat nehezítve.

A „Metalinguistik” tehát határozottabban érvényesít értékelő és célelvű szempontokat, mint a „Nyelvészet és tudományelmélet”: a német kötet érvelési rendje inkább kíván valahonnan valahová eljutni (a klasszikus, analitikus tudományfilozófiától az újraértelmezett és nyelvelméleti vonatkozásokba helyezett naturalizált tudományelméletig), mint a magyar könyv, amely inkább egymás mellé helyez tudományelméleti lehetőségeket, és a továbblépést jobban az olvasóra bízta.

3. KERTÉSZ ANDRÁS két könyvét olvasva az első szembeötlő élmény a nyugodtság és a kiegyensúlyozottság. A „Nyelvészet és tudományelmélet” és a „Metalinguistik” lapjain az „anyag”, vagyis a problémák, kérdések és válaszok a szerzővel való társalgásukban megnyugtató áradással kerülnek az olvasó elé, így a nem dogmatikusan meghatározott tágasságban maga a dolog jut szóhoz. Elegendő idő és tér jut minden kifejtendő kérdésnek és tételnek, elvégzett feladatnak és lezáratlan problémának. E két könyvben nincs sietség, ellenben céltudatos az előrehaladás és megalapozott a határozottság a diszkurzív módon kijelölt és nem mereven, hanem rálátással és indoklással korlátozott tematikában.

A szerző alapkérdéseket tesz föl, és e kérdések jó részére a megszokottól kisebb-nagyobb mértékben eltérő válaszokat ad. E feleletek nem radikálisak, csak gyökeresek, mert következetes elméleti keretben következetes eredményekre vezetnek. A kötetek tehát nem vetnek el minden korábbi tudományelméleti modellt egy új nevében (tehát például nem abszolutizálja a kognitív paradigmát), inkább megújítani kívánják azt, de nem szorul be a posztmodernnek nevezett (nem

nyelvtudományi eredetű) nyelvfilozófiai utcákba sem, amelyek — mint a dekonstrukció — a logocentrizmus leépítésének vágyával egy kiterjesztett szkepticizmust erősítenek.

KERTÉSZ ANDRÁS könyveinek remélhetőleg összetett lesz a hatástörténete; ennek ígétét a szerző korábbi műveinek, az itt tárgyalt munkák egyes fejezeteinek visszhangja már előrejelzi. A nyelvtudomány, azon belül a nyelvelméletek alakulása, egymással való diskurzusa igen lényeges szakaszába került a (poszt)generatív, funkcionális és kognitív irányzatok sokféleségének rendkívül termékeny és sűrű egymásra hatásában, amely folyamatokban a két kötetben kifejtett elméleti és metaelméleti alapozás komoly tényező. Amennyire megnyugtató, hogy a német nyelvű kötetben mindez egy magyar germanista tollából a frankfurti könyvvásár magyar Schwerpunktjára kiadva lett része az önmaga által is bemutatott kutatásnak, annyira kívánatos, hogy nyugtalanító, vagyis a tudományos kutatást dinamizáló kezdeményezőkézsége legalább a magyar könyv által a magyar nyelvtudományban is hatással legyen.

TOLCSVAI NAGY GÁBOR